

10 JAK KONCIPOVAT KVALIFIKAČNÍ PRÁCI

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Závěrečná část studijní opory je věnována otázce jak koncipovat kvalifikační práci od vymezení vhodného tématu po otázky etiky historikovy (resp. obecně vědecké) práce, včetně aktuálně diskutovaného využití potenciálu nástrojů umělé inteligence.

CÍLE KAPITOLY

- Osvojit si zásady způsobu psaní kvalifikační práce
 - Ukázat souslednost kroků na cestě od prvních úvah až po odevzdání hotového textu
 - Seznámit se s etickým rozměrem vědecké práce
-

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

45 minut

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

kvalifikační práce; téma; struktura práce; plagiátorství; etika

Smyslem kvalifikační práce je, aby student prokázal přiměřenou schopnost samostatně aplikovat teoretické poznatky a metodologické přístupy, které si osvojil v průběhu studia. Jinými slovy jde o to, aby osvědčil schopnost vědecky pracovat a následně (v rámci státní zkoušky) výsledky svého výzkumu ústně obhájil. Rozsah, struktura, formální vzhled a termíny odevzdání kvalifikačních prací bývají pevně stanoveny interními studijními předpisy. Obecně lze pak formulovat několik základních milníků na cestě k zdárnému sepsání kvalifikační práce:

1. Seznámení se s formálními požadavky univerzity (rozsah a struktura práce, způsob citování, termíny)

2. Nahlédnutí do některých z dobře hodnocených kvalifikačních prací (bývají uloženy v univerzitní knihovně, dnes jsou však přístupné rovněž na internetu)
3. Vydefinování oblasti zájmu (středověk, jiný-věk, dějiny politické, hospodářské, kulturní, sociální...)
4. Volba vedoucího práce (zásadně dle specializace, nikoli osobních sympatií či antipatií)
5. Vymezení badatelského tématu (klíčový moment, realizuje se v diskusi se zvoleným vedoucím práce)
6. První práce (vstupní heuristika – přehled vhodných pramenů a literatury, zvláště zahraniční literatura může poskytnout četné metodické a kontextuální inspirace; úvod s definováním problému a nástinem jeho řešení, dosavadní stav zpracování látky)
7. Průběžné konzultace a diskuse s vedoucím práce

Klíčovou otázkou bývá samotná volba, resp. bližší vymezení tématu, při které by měl sehrávat svou mediační a mentorskou roli vybraný vedoucí práce. Je důležité, aby téma nebylo ani příliš široké ani příliš úzké, tedy aby bylo v silách jednotlivce-studenta ho zpracovat, současně však aby se neprojevil přílišné limity pramenné základny. Při zhodnocení svých schopností by student neměl zapomínat ani na jazykové kompetence. V případě českých dějin jde zejména o němčinu a latinu, ke slovu však může přijít i francouzština, španělština nebo ruština. Časové rozvržení prací by mělo brát v úvahu nejen oficiálně stanovené termíny, ale také potřebnou rezervu pro změny a korektury.

Klíčové části (nejen) kvalifikačních prací představují „úvod“ a „závěr“. Součástí úvodu musí být jasné a přehledné vymezení badatelské otázky – tedy nikoli pouhý popis jevu, ale skutečné definování problému s charakteristikou vlastního výzkumného pole. S tím souvisí otázka po aktuálnosti zvoleného tématu, popřípadě potenciálu, který se nabízí pro budoucí bádání. Smysluplnost a aktuálnost tématu vyložíme za pomoci exkurze do historie bádání (jinými slovy konstatujeme stav výzkumu); následuje definice okruhu klíčových pramenů a zevrubné objasnění užitých metod. Závěr je určen pro pregnantní, v několika odstavcích shrnutou formulaci výsledku výzkumu včetně kritického zhodnocení naplněných i nenaplněných očekávání. Chybět nesmí sumář efektu aplikovaných metod a zařazení dosažených výsledků do širšího kontextu bádání.

Jazyk kvalifikační práce by měl být jasný, přehledný a střídavý, text by tak měl být psán tzv. odborným vědeckým stylem, vystříhat bychom se měli citově zabarvených formulací i rádo by vtípných bonmotů. Striktně se používá spisovné, nikoli hovorové formy jazyka, vyhýbáme se komplikovaným souvětím i příliš úsečným větám. Přirozeně je nutné ve vyjadřování dbát na gramatickou a stylistickou správnost. Při psaní jakéhokoli odborného textu se také přidržíme etických standardů vědecké práce – nevymýšlíme si, nefalšujeme a nepřivlastňujeme si nepřiznané cizí myšlenky (na mysli máme tzv. plagiátorství). Pokud

neodkážeme na zdroj (pramen, literaturu), dopouštíme se podvodu, nejde přitom jen o doslovné citace, ale i o parafrázování myšlenek jiných autorů. Převzaté údaje či formulace odlišujeme od svých vlastních úvah pomocí citací, jež jsou pevnou součástí vědeckého aparátu každé (nejen) kvalifikační práce. Ostatně na vysokých školách (včetně Slezské univerzity) je dnes standardem užívání antiplagiátorského softwaru. Samostatnou kapitolu, aktuálně v odborné komunitě hojně diskutovanou, představuje využívání nástrojů umělé inteligence, zejména velkých jazykových modelů (typu ChatGPT, Gemini, Copilot). Nejde přitom o to, zda, ale jakým způsobem jsou tyto nástroje studentem využívány. Zde se nicméně na kodifikaci přesnějších etických standardů teprve čeká.

SHRNUTÍ KAPITOLY

Závěrečná část studijní opory k Úvodu do studia dějin byla věnována úvaze na téma, jak koncipovat kvalifikační práci. Důraz byl položen na vymezení vhodného badatelského pole (tématu), stručného pojednání se dostalo jednotlivým krokům jak po stránce praktické, tak teoretické. Pominut přitom nebyl ani etický rozměr práce, včetně aktuálně diskutované otázky po způsobu využití potenciálu nástrojů umělé inteligence.

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

Využili jste již někdy při práci některý z četných nástrojů umělé inteligence a pokud ano, jakým způsobem (a s jakým výsledkem)?

DALŠÍ ZDROJE

- Borovský, Tomáš – Dvořák, Tomáš a kol.: *Úvod do studia dějepisu. Díl 1 a 2*, Brno: Masarykova univerzita 2014.
- Čmejrková, Světlá – Daneš, František – Světlá, Jindra: *Jak napsat odborný text*, Praha: Leda 1999.
- Eco, Umberto: *Jak napsat diplomovou práci*, Olomouc: Votobia 1997.
- Foltýnek, Tomáš a kol.: *Jak předcházet plagiátorství ve studentských pracích. Příručka pro akademické pracovníky*, Praha: Karolinum 2020.
- Foltýnek, Tomáš a kol.: *Jak se vyhnout plagiátorství. Příručka pro studenty*, Praha: Karolinum 2020.
- Kubátová, Helena – Šimek, Dušan: *Od abstraktu do závěrečné práce. Jak napsat diplomovou práci ve společenskovědních a humanitních oborech*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2007.

- Liška, Václav: *Zpracování a obhajoba bakalářské diplomové práce*, Praha: Professional Publishing 2010.
 - Stellner, František a kol.: *Úvod do studia historie*, Praha: Karolinum 2023.
 - Středová, Veronika: *Jazyk a styl odborného textu v českém moderním historickém myšlení*, Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis. Příspěvky k dějinám Univerzity Karlovy 52, 2012, supplementum 1, s. 85–94.
 - Šanderová, Jadwiga: *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách. Několik zásad pro začátečníky*, Praha SLON 2007.
 - Zbíral, Robert: *Příručka psaní seminárních a jiných vysokoškolských odborných prací*, Praha: Linde 2009.
-